

Tekst 10

Forsker: Disneys skurke er gået fra 'dem' til 'os'

Artikel, *Kristeligt Dagblad*, 24. april 2020
Af Marie Hoffmann

For at fremmedgøre skurkene i de gamle Disney-film, har filmskaberne brugt virkemidler som fremmer social afvigelse, hvilket er gået ud over marginaliserede minoriteter, mener forsker i Disney på engelsk fakultet i Aarhus. Foto: Ukendt/Ritzau Scanpix

Forsker: Disneys skurke er gået fra 'dem' til 'os'

- 1 I de klassiske Disney-film var det hælighed, udenlandsk accent og seksuel tvetydighed, som adskilte skurken fra helten. I dag er der sket et skift. For selvom forskningen peger på, at det fremmede kan virke skræmmende, har Disney gjort op med de stereotyper, der forbinder undertrykte minoriteter
- 5 som indvandrere og transseksuelle med ondskab.

Kender du dine Disney-klassikere godt nok? Hvis ikke du har en kyndig høreelse og et skarpt blik, lægger du måske ikke mærke til, at onkel Scar er den eneste løve i "Løvernes Konge" med britisk accent, at blæksprutten Ursula er den eneste overvægtige i "Den Lille Havfrue", og at

adelsmanden Jafar er den eneste mandlige hovedkarakter med feminine træk i "Aladdin".

Der findes mange flere eksempler på Disney-skurke, der på den ene eller anden måde skiller sig ud fra resten af karaktererne i de klassiske Disney-film. Ifølge Jens

20 Kjeldgaard Christensen, ph.d.-studerende på afdelingen for engelsk ved Aarhus Universitet, har det været intentionen fra Disneys side, for at skurken nemt og hurtigt kan blive identificeret som ond:

25 ”Idéen har været at skabe en figur, som så anderledes ud, talte anderledes og havde en anderledes væremåde, så publikum så skurken som en karakter, de skulle være på vagt overfor,” fortæller Jens Kjeldgaard, som i år 30 har udgivet en forskningsartikel om Disneys portrættering af skurke sammen med sin kollega Sarah Helene Schmidt.

For at fremmedgøre skurken i de gamle Disney-film har filmskaberne brugt virke- 35 midler som fremmer, hvad Jens Kjeldgaard Christensen kalder for ”social afvigelse”. Det viser sig ofte i form af karakteristika fra kendte marginaliserede grupper i samfundet, herunder queer-personer, udlændinge, socialt 40 belastede eller overvægtige.

”Jeg tror, man har set på socialt afvigende tendenser i samfundet og samtiden og brugt dem til at få skurken til at skille sig tydeligt ud,” forklarer Jens Kjeldgaard 45 Christensen.

Det skjulte skift

Ifølge Jens Kjeldgaard Christensen og anden international forskning skete der dog et skift i Disneys portrættering af helte og skurke 50 omkring årtusindeskiftet. Hvor skurke før blev karakteriseret ved mørk hud, fremmed accent og stereotype homoseksuelle eller transseksuelle træk, nærmede de sig efter årtusindeskiftet den idealiserede norm, som 55 helten ellers hidtil havde patent på, nemlig som unge, smukke, hvide og genkendelige.

Jens Kjeldgaard Christensen mener, at et perfekt eksempel på dette skift er skurken Hans i filmen ”Frost” fra 2013.

60 ”Hans er umiddelbart en hjertelig og flot fyr, og filmen narrer os til at tro, at han er en ’prince charming’ ved at bruge de samme markører, som tidligere er blevet brugt til Disneys helte. Han viser sig at være en sadis- 65 tisk og væmmelig skurk senere i filmen,” forklarer Jens Kjeldgaard Christensen.

Skiftet formodes at være et forsøg fra Disneys side om at følge med tiden og ikke fremstå som fordomsfulde i et samfund, som 70 i høj grad fejrer mangfoldigheden og tager et opgør med tidligere stigmatisering af undertrykte minoriteter. Filmen ”Zootropolis” fra 2016 fungerer nærmest som et manifest for Disneys nye linje, da den, ifølge en 75 forskningsartikel i Media Essay Review skrevet af blandt andre Aliya Beavers, postdoc på Houston Clear-Lake Universitet, bruger et samfund af talende dyr som metafor for det moderne amerikanske samfund. 80 Artiklen uddyber, hvordan forskellige dyr lider under forskellige stereotyper i filmen, og hvordan hovedpersonerne skal overkomme fordommene over for hinanden for at kunne leve i harmoni. Jens Kjeldgaard Christensen 85 trækker i denne sammenhæng også skurken frem som et godt eksempel på den nye skurke-rolle i Disneys univers:

”I ’Zootropolis’ er skurken Bellwether et lam, som jo er selve symbolet på uskyldighed. 90 Den, man først tror er skurken, er borgmesteren, som er en løve. Denne her ikonologi som lægger grund for, hvem der er de gode og de onde, har Disney valgt at bytte helt rundt på,” fortæller han og fortsætter:

95 ”Der ligger nogle velmente socio-politiske intentioner bag skildringen af den nye skurk. Disney følger den progressive politiske strøm, som siger, at ’de andre’ er lige så gode som ’os’. Skurken skal derfor være
100 lige så meget et billede på ’os’, som det skal være et billede på ’dem.’”

Jens Kjeldgaard Christensen kalder Disneys nye skurke for ”fordækte”, fordi skurken efter årtusindeskiftet er blevet skjult
105 i mængden af resten af karaktererne. Skurken skiller sig som regel først ud, efter vedkommende er blevet opdaget, og selvom der her bliver brugt gamle skurke-markører, undgås de, som er socialt betændte.

110 **Neutralt men ondt**

Men hvad karakteriserer en skurk? Hvad forbinder mennesker i dag med ondskab, som ikke har politiske og sociale konsekvenser?

Jens Kjeldgaard Christensen mener
115 absolut, at der findes virkemidler, som er socialt neutrale, der kan udpege for os, hvem skurken er. Virkemidler som mørke og dybe stemmer er et par eksempler på ting, der skal skræmme os, og som fortæller os, hvem vi
120 ikke skal sympatisere med.

”Vi finder, at skurkene, efter at have afsløret sig som skurke, som de gør sent i de nye film, skifter udtryk på flere måder. De får et dybere stemmeleje, som på mange virker
125 truende. De forbindes også tit med mørke. De gemmer sig i mørke og handler i mørke, og så får de vrede ansigtsudtryk,” forklarer Jens Kjeldgaard Christensen og fortsætter:

”Der er også mange Disney-figurer, som
130 forbindes med dyr, der har været farlige i vores evolutionshistorie som for eksempel edderkopper eller slanger. Jafar i ’Aladdin’

bliver eksempelvis til en slange og har en slange indgraveret på sit scepter.”

135 Disse skræmmende elementer virker, ifølge evolutionær forskning på området, fordi ting som mørke, farlige dyr, aggressivitet og vrede er noget, vi som mennesker tidligere har skullet være på vagt overfor for at
140 overleve.

Der er dog også skurke-markører, som peger på karakterens dårlige moral, som har været brugt helt fra Disneys tidligste portrættering af skurke.

145 ”Disney lader ofte skurken slå den høje hånlatter op, når vedkommende har gjort noget ondt. Så er man slet ikke i tvivl om, at den onde handling, hvor vedkommende eksempelvis skader andre, er noget skurken
150 nyder indædt,” forklarer Jens Kjeldgaard Christensen.

Hånlatter bliver stadig i høj grad brugt til skurke i Disneys film, for selvom skurkene er sværere at kende på deres ydre, end de var
155 tidligere, er det stadig gjort meget tydeligt, at de er onde i deres indre, mener Jens Kjeldgaard Christensen:

”Jeg tror, at man prøver at gøre moralen tydelig gennem eksempelvis hånlatter.
160 Hvorfor skulle man grine af noget, som er ondt? Det gør nærmest alle Disney-skurke. Hvorfor gør de det? Det gør de, fordi de står over for et moralsk utrænnet publikum, nemlig børn. Det skal derfor være helt tydeligt, at når
165 Jafar sender Aladdin ud for at dø og slår en skurrende ond latter op, så betyder det, at han nyder at gøre Aladdin ondt, og derved udviser han en form for umoralsk sadisme. Så er der ingen tvivl om, hvem der er god, og hvem der
170 er ond.”